

عنوان مقاله:

نقش تغییرات مورفولوژی رودخانه ی مرزی هیرمند در روابط سیاسی ایران و افغانستان

محل انتشار:

پژوهش های جغرافیای انسانی، دوره 43، شماره 4 (سال: 1390)

تعداد صفحات اصل مقاله: 24

نویسندگان:

مرجان بدیعی ازندهی - استادیار دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

سعید رحیمی هرآبادی - دانشجوی کارشناسی ارشد ژئومورفولوژی، دانشگاه تهران

سعید گودرزی مهر - دانشجوی کارشناسی ارشد سنجش از دور و GIS، دانشگاه تهران

خلاصه مقاله:

مرزها پدیده‌هایی هستند که اساساً ماهیتی انسانی دارند که انسان به واسطه ی درک اختلاف‌های میان خود، آنها را ترسیم می‌کنند و در زمینه ی مطالعاتی جغرافیای سیاسی، به‌عنوان یکی از موضوع‌های محوری شمرده می‌شوند. در این میان، رودخانه‌ها به‌عنوان مرزهای طبیعی دو واحد سیاسی، به‌دلیل ماهیت تغییرپذیری و تنوع مورفولوژیکی خود، آثار محسوسی بر روابط سیاسی دو کشور به‌ویژه بر سر مسائل مرزی دارند. رودخانه‌ی هیرمند، واقع در مرز ایران و افغانستان به دلایل مختلف طبیعی و انسانی از زمان شکل‌گیری مرز، همواره روابط دو کشور را تحت تاثیر قرار داده است. یکی از عوامل موثر در مسائل مرز رودخانه‌ای دو کشور، ناشی از شرایط مورفولوژیکی رودخانه‌ی هیرمند و تغییر مسیرهای متعدد آن در ادوار کوتاه‌مدت است، به‌طوری‌که مسائل پیچیده و متعددی را در نظام حقوقی آن ایجاد کرده است. این مقاله، درصدد پاسخ‌گویی به این پرسش اساسی است که "آیا بروز اختلاف‌های مرزی ایران و افغانستان بر روی رودخانه‌ی هیرمند، ناشی از خصوصیات مورفولوژی (یا الگو) و سیمای طبیعی رودخانه است یا تنها در نتیجه‌ی مناسبات سیاسی دو کشور؟" نتایج پژوهش نشان می‌دهد، مورفولوژی رودخانه‌ی هیرمند، به‌ویژه در بازه ی مرزی از نوع الگوی شریانی است که بیشترین تغییرات را نسبت به دیگر الگوهای رودخانه‌ای دارد و مرز دو کشور کاملاً آگاهانه بر روی بخش‌هایی از تغییرپذیرترین بستر رودخانه قرار داده شده است. این امر موجب بروز اختلاف‌های مرزی میان ایران و افغانستان از ابتدا تا کنون بوده است و به احتمال در آینده نیز، زمینه‌ساز مشکلات بی‌شماری برای هر دو کشور، به‌ویژه برای بخش ایرانی خواهد بود. به‌طورکلی مهم‌ترین پیامدهای ناشی از تغییرات مورفولوژی این رودخانه که بر روابط سیاسی دو کشور تاثیرگذار بوده است عبارت‌اند از، اختلافات بر سر تعیین دقیق مرز در بستر تغییرپذیر رودخانه، اختلافات ناشی از ناپایداری الگوی توزیع حق‌آبه میان دو کشور و سرانجام اختلافات ناشی از تعیین وسعت و قلمرو محدوده‌ی مرزی. روش پژوهش مقاله از نوع توصیفی تحلیلی و بر پایه ی مطالعات کتابخانه ای و همچنین اندازه‌گیری‌های تاریخی تغییرات مورفولوژی رودخانه ی هیرمند است که با استفاده از داده‌های سنجش از دور و مقایسه ی تصاویر ماهواره‌ای TM-5 در دو بازه‌ی زمانی بیست‌ساله انجام شده است.

کلمات کلیدی:

روابط سیاسی ایران و افغانستان، رودخانه‌های مرزی، مرز مشترک هیرمند، مورفولوژی رودخانه‌ای

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1807970>

